

УДК 341.41

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.77.2.52>

МІЖНАРОДНА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПРОТИДІЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИМ ЗЛОЧИНАМ

Сироїд Т.Л.,
*доктор юридичних наук, професор,
завідувачка кафедри міжнародного і європейського права
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна,
<https://orcid.org/0000-0002-8165-4078>
t.l.syroid@karazin.u*

Сироїд Т.Л. Міжнародна кримінально-правова протидія транснаціональним злочинам.

У статті зосереджено увагу на міжнародно-правових актах у протидії транснаціональній злочинності. Зокрема підкреслено значення Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р. та прийнятим на її доповнення протоколах (Протокол про запобігання та припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, та покарання за неї, Протокол проти незаконного ввезення мігрантів по суші, морю та повітрі, Протокол проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин та компонентів, а також боєприпасів до неї). Зазначено, що означені акти мають основоположне значення щодо визначення поняття транснаціонального злочину, видів транснаціональних злочинів, визначення поняття « організована злочинна група », що має суттєве значення для кваліфікації протиправних діянь. Крім того, акцентовано увагу на необхідності імплементації означених в них положень у національне законодавство держав з метою належної протидії транснаціональним злочинам.

Охарактеризовано акти, прийняті в межах міжнародних регіональних організацій, зокрема розкрито основні положення актів Ради Європи (Біла книга транснаціональної організованої злочинності, План дій по боротьбі з ТОЗ), якими визначено пріоритетність ефективності у боротьбі з транснаціональними злочинами шляхом кримінального реагування.

Розкрито положення актів ЄС у протидії транснаціональній організованій злочинності в означеній сфері (План дій щодо боротьби з організованою злочинністю 1997 р., Спільна дія 97/827/ПВД, Рішення Ради 2004/919/ЄС про боротьбу з транскордонними злочинами, пов'язаними з транспортними засобами, Рішення Ради 2006/616/ЄС та 2006/617/ЄС щодо підписання Протоколу ООН проти незаконного ввезення мігрантів по суші, морю і повітрі, що доповнює Конвенцію ТНОЗ 2000 р., Рамкове рішення Ради 2008/841/ПВД щодо боротьби з організованою злочинністю, Директива 2014/42/ЄС щодо заморожування та конфіскації коштів і доходів від злочинів у ЄС, Регламент (ЄС) 2019/452, який встановлює основу для перевірки прямих іноземних інвестицій в ЄС, Пріоритети у боротьбі із серйозною та організованою злочинністю на 2022-2026 рр.) зазначено, що прийняті акти направлені як на протидію транснаціональній злочинності у цілому, так і на захист вразливих сфер функціонування Союзу.

Приділено увагу правовій основі протидії транснаціональним злочинам у межах АСЕАН (Декларація АСЕАН про транснаціональну злочинність 1997 р., План дій АСЕАН 1999 р. щодо боротьби з транснаціональною злочинністю, План дій АСЕАН 2016 р. у боротьбі з транснаціональною злочинністю (2016–2025)). Зроблено відповідні висновки.

Ключові слова: злочинність, імплементація, правова основа, протидія, регіональний рівень, співпраця, універсальний рівень.

Syroid T.L. International criminal legal counteraction to transnational crimes.

The article focuses on international legal acts in combating transnational crimes. In particular, the article emphasised the significance of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime of 2000 and the Protocols adopted in addition to it (the Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking

in Persons, Especially Women and Children; the Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air; and the Protocol against the Illicit Manufacturing of and Trafficking in Firearms, their Parts and Components and Ammunition). It is noted that the mentioned acts are of fundamental importance for the definition of the concept of transnational crime, types of transnational crimes, “organized criminal group” concept, which is essential for the qualification of illegal acts. In addition, attention is focused on the need to implement the provisions specified in the above acts into the national legislation of the states in fight against transnational crimes properly.

The acts adopted within international regional organizations are characterized, in particular, the main provisions of the acts of the Council of Europe (White Paper on transnational organized crime, Action Plan on combatting transnational organized crime) are revealed, which determine the priority of effectiveness in the fight against transnational crimes through criminal response.

The provisions of the EU acts in combating transnational organized crime in the specified area are given (Action Plan to combat organized crime of 1997, Joint Action 97/827/JHA, Council Decision 2004/919/EC on tackling vehicle crime with cross-border implications, Council Decisions 2006/616/EC and 2006/617/EC on the conclusion of the UN protocol against the smuggling of migrants (by land, sea and air), supplementing the UN convention against transnational organised crime, Council Framework Decision 2008/841/JHA on the fight against organised crime, Directive 2014/42/EU on the freezing and confiscation of instrumentalities and proceeds of crime in the European Union, Regulation (EU) 2019/452 establishing a framework for the screening of foreign direct investments into the European Union, Priorities for the fight against serious and organised crime for 2022-2025), it is stated that the adopted acts are aimed both at countering transnational crime and at protecting vulnerable areas of the Union’s activity.

Attention is paid to the legal basis for combating transnational crime within ASEAN (the 1997 ASEAN Declaration on Transnational Crime, the 1999 ASEAN Action Plan to Combat Transnational Crime, the 2016 ASEAN Action Plan to Combat Transnational Crime (2016–2025)). Relevant conclusions are made.

Key words: crime, implementation, legal basis, counteraction, regional level, cooperation, universal level.

Постановка проблеми. Транснаціональна організована злочинність (далі – ТОЗ) охоплює практично всі тяжкі злочинні дії міжнародного характеру з метою отримання прибутку де бере участь більше ніж одна країна. Їй притаманні багато напрямків діяльності, що можуть бути охарактеризовані як ТОЗ, включаючи обіг наркотиків, контрабанду мігрантів, торгівлю людьми, відмивання грошей, торгівлю вогнепальною зброєю, контрафактні товари, тваринний світ і культурні цінності, і навіть деякі аспекти кіберзлочинності. Це загрожує миру і безпеці людства, призводить до порушення та підризу прав людини, негативно впливає на економічний, соціальний, культурний, політичний і громадянський розвиток суспільств у всьому світі. Йдеться про величезні суми грошей, що можуть поставити під загрозу законну економіку та мати прямий вплив щодо управління, наприклад, через корупцію та «купівлю» виборів. ТОЗ не стоїть на місці, а є сферою, що постійно змінюється, адаптується до ринків і створює нові форми злочинності. Це незаконний бізнес, який виходить за межі культурних, соціальних, мовних та географічних кордонів та не знає меж і правил [1]. Задля протидії ТОЗ на міжнародному рівні важливе значення має розробка стратегічних напрямків співпраці, інституційно-правових інструментів, запровадження заходів кримінально-правового характеру. Означене свідчить про актуальність обраної теми дослідження та її значимість для сучасного міжнародного кримінального права і протидії злочинності.

Стан наукової розробки проблеми. Слід вказати, що окремі аспекти означеної проблематики, зокрема теоретичні питання щодо напрямів міжнародної співпраці у протидії транснаціональній злочинності, їх удосконалення, правового доробку окремих міжнародних регіональних організацій тощо, висвітлено в роботах таких вітчизняних і зарубіжних науковців як: В. Антипенко, І. Леган, В. Меркушин, М. Микієвич, Х. Нгуєн, М. Хачатрян та ін. Разом з тим означена тематика потребує подальшого дослідження з урахуванням сучасних реалій.

Стаття має за мету аналіз правової основи кримінально-правового реагування на транснаціональні злочини на міжнародному універсальному і регіональному рівнях.

Виклад основного матеріалу. Міжнародна спільнота приділяє увагу протидії транснаціональній злочинності, яка пронизує практично усі злочини міжнародного характеру. Основним міжнародним інструментом у боротьбі з транснаціональною організованою злочинністю є Конвенція проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р. (далі – Конвенція ТНОЗ 2000 р.) [2].

Договором визначено поняття транснаціонального злочину (далі – ТЗ) під яким слід розуміти протиправні дії, що мають транснаціональний характер, а саме: а) вчинені у більш ніж одній державі; б) вчинені в одній державі, але істотна частина їх підготовки, планування, керівництва або контролю має місце в іншій державі; с) вчинені в одній державі, але за участю організованої злочинної групи під якою слід розуміти структурно оформлену групу у складі трьох або більше осіб, що існує протягом визначеного періоду часу і діє узгоджено з метою здійснення одного або декількох серйозних злочинів або злочинів, визнаних такими відповідно до Конвенції, для того, щоб одержати, прямо або посередньо, фінансову або іншу матеріальну вигоду, яка здійснює злочинну діяльність у більш ніж одній державі; д) вчинені в одній державі, але їх істотні наслідки мають місце в іншій державі. Конвенція покладає зобов'язання на держави-учасниці вжити заходів проти ТОЗ, включаючи криміналізацію ТЗ у внутрішньому законодавстві (участь в організованій злочинній групі, відмивання грошей, корупція та перешкоджання відправленню правосуддя); прийняття нових та широких рамок для екстрадиції, взаємної правової допомоги і співпраці правоохоронних органів; сприяння навчанню та технічній допомозі для створення або підвищення необхідного потенціалу національної влади.

Конвенцію ТНОЗ 2000 р. доповнено трьома протоколами, які націлені на конкретні сфери та прояви організованої злочинності: Протокол про запобігання та припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, та покарання за неї (резолюція 55/25 Генеральної Асамблеї ООН від 15 листопада 2000 р.); Протокол проти незаконного ввезення мігрантів по суші, морю та повітрі (резолюція 55/25 Генеральної Асамблеї ООН від 15 листопада 2000 р.); Протокол проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин та компонентів, а також боеприпасів до неї (резолюція 55/255 Генеральної Асамблеї ООН від 31 травня 2001 р.).

Серед міжнародних регіональних актів у цій сфері слід вказати Білу книгу транснаціональної злочинності Ради Європи [3], розроблену під егідою Європейського комітету з проблем злочинності (далі – ЄКПЗ), в якій акцентовано увагу на тому, що ТЗ є основною загрозою глобальній безпеці і може спричинити значний соціальний та економічний збиток. Необхідно посилити заходи з профілактики, щоб зупинити це явище. Констатовано, що ТЗ має певні вигоди від певних правових «лазівок», а правоохоронні органи мають труднощі з швидким реагуванням на діяльність злочинних організацій, які використовують дуже витончені методи для приховування своєї діяльності та одержаних злочинних доходів, а також користуються перевагами глобалізації і використанням інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ).

У Білій книзі особлива увага приділена визначенню сфер, у яких Рада Європи могла б сприяти боротьбі з ТЗ, діям, які вона могла б виконувати краще або ефективніше, і проблемам, яких не було і до яких звертаються спеціально інші міжнародні чи наднаціональні організації або які мають бути скоординовані з діями Ради Європи. З цією метою, а не з метою обговорення концептуальних питань, які добре відомі щодо організованої злочинності та її транснаціональних наслідків, розробниками було зосереджено увагу на пріоритетах щодо ефективності у боротьбі з ТЗ шляхом кримінального реагування. Біла книга не має на меті визначити пріоритети операційної точки зору або для проведення оцінки загрози або ризику ТЗ: вона спрямована на визначення конкретних сфер у яких слід вжити заходів для покращення кримінального реагування на ТЗ.

У Білій книзі зосереджено увагу на п'яти темах з метою надання рекомендацій для подальшого плану дій, серед яких: а) проблеми, пов'язані з міжнародним співробітництвом поліції та судів; б) використання спеціальних методів розслідування; в) виконання програм захисту свідків і співпраця державних свідків; г) необхідність посилення співпраці з адміністративними органами а також з приватним сектором; е) істотна потреба націлити доходи, одержані злочинним шляхом, щоб перешкоджати цьому виду злочинності та реально підвищити ефективність боротьби зі злочинністю організацій, які діють у транснаціональних умовах.

На виконання рекомендацій Білої книги було прийнято План дій Ради Європи по боротьбі з транснаціональною організованою злочинністю (2016–2020 рр.), що переслідує такі основні цілі: посилення правової основи боротьби з ТНЗ та її спрямованість на гармонізацію між державами-членами; сприяння імплементації правових важелів боротьби з ТНЗ на основі дотримання основних прав людини та при повній повазі верховенства права; удосконалення міжнародного поліцейського та судового співробітництва у сфері ТНЗ на загальноєвропейському рівні [4].

Європейський Союз (далі – ЄС, Союз) також докладає суттєвих зусиль у протидії ТЗ, перш за все, шляхом створення відповідної правової основи. Зокрема, у межах ЄС прийнято План дій щодо

боротьби з організованою злочинністю (прийнятий Радою 28 квітня 1997 р.) [5], що містить політичні керівні принципи та деякі технічні елементи, що забезпечують послідовний підхід ЄС до боротьби з організованою злочинністю.

Спільна дія 97/827/ПВД від 5 грудня 1997 р., прийнята Радою на підставі статті К.3 Договору про Європейський Союз, запроваджує механізм оцінки застосування та реалізації на національному рівні міжнародних зобов'язань щодо боротьби з організованими злочинами [6].

Рішення Ради 2004/919/ЄС про боротьбу з транскордонними злочинами, пов'язаними з транспортними засобами [7], встановлює загальний для всього ЄС підхід до боротьби з ТЗ за участю більш ніж однієї країни ЄС і має за мету покращення співпраці між країнами ЄС та між відповідними правоохоронними органами.

Рішення Ради 2006/616/ЄС [8] та 2006/617/ЄС [9] щодо підписання Протоколу ООН проти незаконного ввезення мігрантів по суші, морю і повітрі, що доповнює Конвенцію ТНОЗ 2000 р., на підставі якого держави-члени ЄС офіційно схвалюють підписання ними означеного Протоколу ООН тією мірою, яка відноситься до компетенції Союзу, зобов'язує держави-учасниці кваліфікувати як кримінальні злочини наступні дії, якщо вони вчиняються навмисне з метою отримання фінансової або матеріальної вигоди: незаконне ввезення мігрантів, тобто, незаконне ввезення особи в державу, громадянином або постійним жителем якої вона не є; забезпечення можливості незаконного ввезення мігрантів, виготовлення, придбання, надання чи зберігання підроблених проїзних документів чи документів, що засвідчують особу; надання особі можливості залишатися в державі без дотримання необхідних вимог щодо перебування на законних підставах; замах, участь та підбурювання до скоєння цих злочинів. Держави-учасниці також повинні враховувати обставини, що посилюють тяжкість злочинного діяння (тобто обтяжуючі обставини), а саме: створення загрози життю чи безпеці відповідних мігрантів; застосування нелюдського або принижуючого гідність поводження, в тому числі з метою експлуатації таких мігрантів.

Рамкове рішення Ради 2008/841/ПВД щодо боротьби з організованою злочинністю [10] передбачає кримінальну відповідальність за правопорушення, пов'язані за участю злочинної організації, містить її визначення; спрямоване на гармонізацію законів ЄС та держав-членів щодо криміналізації цих правопорушень і встановлює покарання за них. Покладає зобов'язання на держави-члени визнати принаймні один з двох видів поведінки правопорушенням: 1) активну участь у діяльності злочинної організації з усвідомленням її мети або наміру вчинити злочин; 2) згоду на скоєння злочинів без обов'язкової участі в їх скоєнні і встановити відповідне покарання. Покладає зобов'язання на держави-члени ЄС щодо встановлення відповідальності юридичних осіб і запровадження ефективних, пропорційних санкцій, що мають стримуючий вплив. Вони повинні включати штрафи, але можуть також передбачати: припинення права на державну допомогу; тимчасову чи постійну заборону на комерційну діяльність і приміщення, що використовуються для вчинення правопорушень; припинення чи ліквідація підприємства у судовому порядку.

Містить положення щодо юрисдикції держав-членів, яка повинна поширюватися на правопорушення, коли вони вчинені повністю або частково одним з її громадян або від імені юридичної особи, заснованої на їхній території. Якщо правопорушення підпадає під юрисдикцію кількох держав-членів, вони повинні співпрацювати, наприклад, через Агентство Європейського Союзу зі співробітництва в галузі кримінального правосуддя, щоб ухвалити рішення про державу-члена, яка здійснює судові переслідування, та централізувати розгляд.

Директива 2014/42/ЄС щодо заморожування та конфіскації коштів і доходів від злочинів у ЄС [11] встановлює мінімальні правила для заморожування та подальшої конфіскації доходів і засобів у випадку скоєння таких злочинів як: корупція за участю посадових осіб Європейських Співтовариств або платіжних коштів, відмивання грошей, тероризм, корупція у приватному секторі, незаконний обіг наркотиків, організована злочинність, торгівля людьми, сексуальне насильство, сексуальна експлуатація дітей та дитяча порнографія.

Регламент (ЄС) 2019/452 встановлює основу для перевірки прямих іноземних інвестицій в ЄС [12], забезпечує основу ЄС для перевірки прямих інвестицій з країн, які не входять до ЄС, з міркувань безпеки чи громадського порядку. Передбачає: можливість для держав-членів мати прозорі, передбачувані та недискримінаційні механізми перевірки прямих іноземних інвестицій (далі – ПІІ) з міркувань безпеки або громадського порядку; процедури співробітництва між державами-членами та Європейською комісією з ПІІ, які можуть вплинути на безпеку чи громадський порядок; право Комісії висловлювати думки щодо інвестицій, а держав-членів – коментувати ці інвестиції.

У травні 2021 року ЄС затвердив пріоритети у боротьбі із серйозною та організованою злочинністю на наступні чотири роки, серед яких зазначено: кримінальні мережі з високим рівнем ризику, кібератаки, торгівля людьми, сексуальна експлуатація дітей, незаконне ввезення мігрантів, незаконний обіг наркотиків, шахрайство, економічні та фінансові злочини, організована злочинність проти власності, екологічні злочини, торгівля вогнепальною зброєю. На додаток до цих пріоритетів виготовлення та надання шахрайських і фальшивих документів будуть розглядатися як загальна горизонтальна стратегічна мета, оскільки це є ключовим фактором, що сприяє скоєнню багатьох злочинів. Пріоритети заплановано реалізувати в період з 2022 по 2025 рік у рамках «Європейської міждисциплінарної платформи проти кримінальних загроз» (EMPACT) [13].

Серед інших регіональних актів слід зазначити документи, прийняті в межах Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), а саме: Декларація АСЕАН про транснаціональну злочинність 1997 р. [14], яка наголошує на рішучості АСЕАН застосовувати всеосяжний підхід до боротьби з транснаціональною злочинністю через розширення регіонального співробітництва та налагодження міжнародного співробітництва. План дій АСЕАН 1999 р. щодо боротьби з транснаціональною злочинністю [15] визначає механізми та заходи щодо розширення зусиль країн-членів АСЕАН у боротьбі з транснаціональною злочинністю з національного та двостороннього рівнів на регіональний вимір, а також зміцнення регіональної прихильності та потенціалу для виконання розширеного завдання. План дій АСЕАН 2016 р. у боротьбі з транснаціональною злочинністю (2016–2025) [16] продовжує напрямок тісної співпраці в зусиллях із запобігання та боротьби з ТЗ, серед яких: тероризм, незаконний обіг наркотичних речовин, морське піратство, контрабанда зброї, незаконна торгівля дикими тваринами і деревиною, контрабанда людей, як нових сфер транснаціональної злочинності; сприяння посиленій співпраці з партнерами по діалогу АСЕАН та зовнішніми партнерами, зокрема Інтерполом; розширення регіонального слідчого, прокурорського та судового співробітництва у протидії ТЗ, розширення використання ІКТ для протидії ТЗ, обміну інформацією тощо.

Висновки: Виходячи з вищезначеного слід констатувати, що міжнародна спільнота докладас суттєвих зусиль для розробки правової основи щодо протидії транснаціональним злочинам. Важливим кроком уперед у боротьбі з ТОЗ стало прийняття Конвенції ТНОЗ 2000 р. і протоколів до неї, що свідчить про визнання державами-членами серйозності поставлених ними проблем, а також необхідності налагодження та розширення тісної міжнародної співпраці для їх вирішення. Суттєве значення для кваліфікації протиправних діянь мають категоріальні визначення, що містяться в Конвенції (поняття транснаціонального злочину, організованої злочинної групи). Значимим є і положення щодо імплементації означених актів на національному рівні державами-учасницями. Задля спрощення цієї процедури Управлінням ООН з наркотиків та злочинності було розроблено методичні вказівки щодо оцінки того, які заходи необхідно вжити державам-учасницям для забезпечення повної реалізації потенціалу Конвенції ТНОЗ 2000 р. Ці інструменти призначені для використання при наданні технічної допомоги, зокрема в оцінці потреб держав-учасниць у технічній допомозі, з приділенням особливої уваги розробленню законодавства, націленого на здійснення положень Конвенції. На національному рівні такі інструменти можуть також дозволити експертам, зокрема директивним і законодавчим органам, проводити оцінку здійснення Конвенції. Можлива також самооцінка. Цей інструментарій включає показники та питання, покликані: а) виявляти прогалини у чинному законодавстві та його застосуванні; б) сприяти формулюванню та розробці проектів технічної допомоги з метою запровадження відповідних заходів реагування щодо виявлених прогалин і потреб; с) сприяти розробці показників результатів діяльності для здійснення її оцінки [17].

На рівні регіональних міжнародних організацій така робота проводиться в рамках Ради Європи, ЄС, АСЕАН та інших регіональних організацій. Слід акцентувати увагу, що процес розробки правової основи саме в межах ЄС є динамічним, законодавство «реагує» на появу нових форм злочинності, що дозволяє кримінально-правовими та організаційними заходами захистити вразливі сфери функціонування Союзу і держав-членів (напр., безпекову сферу, фінансові інтереси тощо).

Список використаних джерел:

1. Transnational Organized Crime – The Globalized Illegal Economy. URL: https://www.unodc.org/documents/toc/factsheets/TOC12_fs_general_EN_HIRES.pdf (дата звернення 20.04.2023).
2. United Nations Convention against Transnational Organized Crime. URL: https://treaties.un.org/doc/source/docs/A_RES_55_25-E.pdf (дата звернення 08.02.2023).

3. White Paper on transnational organised crime. URL: <https://rm.coe.int/168070afba> (дата звернення 08.02.2023).
4. Council of Europe Action Plan on combating Transnational Organised Crime (2016-2020). URL: <https://rm.coe.int/168070c5ca> (дата звернення 09.03.2023).
5. Action plan to combat organized crime (Adopted by the Council on 28 April 1997). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A51997XG0815> (дата звернення 22.04.2023).
6. 97/827/JHA: Joint Action of 5 December 1997 adopted by the Council on the basis of Article K.3 of the Treaty on European Union, establishing a mechanism for evaluating the application and implementation at national level of international undertakings in the fight against organized crime. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31997F0827> (дата звернення 08.02.2023).
7. 2004/919/EC: Council Decision of 22 December 2004 on tackling vehicle crime with cross-border implications. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32004D0919> (дата звернення 24.03.2023).
8. 2006/616/EC: Council Decision of 24 July 2006 on the conclusion, on behalf of the European Community, of the Protocol Against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air, supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organised Crime concerning the provisions of the Protocol, in so far as the provisions of this Protocol fall within the scope of Articles 179 and 181a of the Treaty establishing the European Community. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32006D0616> (дата звернення 02.04.2023).
9. 2006/617/EC: Council Decision of 24 July 2006 on the conclusion, on behalf of the European Community, of the Protocol Against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air, supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organised Crime concerning the provisions of the Protocol, in so far as the provisions of the Protocol fall within the scope of Part III, Title IV of the Treaty establishing the European Community. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32006D0617> (дата звернення 25.03.2023).
10. Council Framework Decision 2008/841/JHA of 24 October 2008 on the fight against organised crime. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32008F0841> (дата звернення 01.04.2023).
11. Directive 2014/42/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 on the freezing and confiscation of instrumentalities and proceeds of crime in the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014L0042> (дата звернення 08.04.2023).
12. Regulation (EU) 2019/452 establishing a framework for the screening of foreign direct investments into the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32019R0452> (дата звернення 30.03.2023).
13. Delegations will find in the Annex the Council conclusions setting the EU's priorities for the fight against serious and organised crime for EMPACT 2022-2025. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8665-2021-INIT/en/pdf> (дата звернення 09.04.2023).
14. ASEAN Declaration on Transnational Crime Manila, Philippines, 20 December 1997. URL: <https://asean.org/wp-content/uploads/2012/05/ASEAN-Declaration-on-Transnational-Crime-1997.pdf> (дата звернення 19.02.2023).
15. ASEAN Action Plan to Combat Transnational Crime. URL: <https://asean.org/wp-content/uploads/2012/05/ASEAN-Plan-of-Action-to-Combat-Transnational-Crime.pdf> (дата звернення 19.03.2023).
16. ASEAN Action Plan to Combat Transnational Crime (2016-2025). URL: https://asean.org/wp-content/uploads/2021/01/ASEAN-Plan-of-Action-in-Combating-TC_Adopted-by-11th-AMMTC-on-20Sept17-1.pdf (дата звернення 09.04.2023).
17. Implementation of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime: Needs Assessment Tools. UNITED NATIONS New York, 2016. URL https://www.unodc.org/documents/organized-crime/tools_and_publications/16-02938_eBook.pdf.